

DİJİTAL DERSHANE MODELİ: YOUTUBE ÖRNEĞİ DIGITAL CLASSROOM MODEL: YOUTUBE EXAMPLE

Sümeyye Gülsüm GÖKTÜRK

Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Medya ve Kültürel Çalışmalar, mrs.gokturk@icloud.com, Çanakkale/Türkiye, ORCID: 0009-0005-9833-9137

ÖZET

Bu çalışma, YouTube platformu üzerinden üniversite sınavına hazırlanan bireylerin ders çalışma pratiklerini incelemeye yönelik hazırlanmıştır. Çalışmada üniversite sınavına hazırlanan bireyler için kısmen dijital dershane işlevi görebilecek YouTube’da sınava hazırlanan bireylerin YouTube kanallarına yönelme nedenleri ve YouTube üzerinden sınava hazırlanırken ders çalışma süreçlerini etkileyebilen temel etmenler irdelenmiştir. Bu hususta sınava hazırlanan mezun veya öğrencilerin YouTube ile olan ilişki biçimleri kendi yaşam deneyimleri özelinde incelenerek betimlenmiştir. Bu bağlamda araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. 14 kişi ile çalışma gerçekleştirilmiş, çalışmada yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya 7 kadın, 7 erkek öğrenci/mezun dahil edilmiş, araştırma örnekleme olarak kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Katılımcılarla yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara yöneltilen yarı yapılandırılmış sorular arasında; hangi YouTube kanalları üzerinden sınava hazırlandıkları, YouTube kanalı tercih ederken nelere dikkat ettikleri, YouTube sosyal ağı üzerinden ders çalışma sebepleri, YouTube kanallarını seçerken kimlerden destek aldıkları gibi çeşitli sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların hepsi AYT sınavına gireceğinden AYT sınavı hakkında da detaylı sorular sorulmuş sınav hakimiyeti ölçülmüştür. Sorular katılımcılara en az dört gün öncesinden paylaşılmıştır.

Çalışmanın YouTube sosyal ağı üzerinden sınava hazırlanan mezun/öğrenciler ekseninde şekillenmesi, YouTube sosyal ağını tercih etme sebepleri YouTube’un “dijital dershane” işlevi yerine geçebileceği önemli bir tartışma konusudur. Bu hususta YouTube’un eğitim yönü incelenerek alan yazına ve alan yazınla ilgili taraflara katkı sunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: YouTube, Dijitalleşme, Sosyal Ağ, Eğitim, Sosyal Medya.

ABSTRACT

This study was prepared to examine the study practices of individuals preparing for the university exam via the YouTube platform. In the study, the reasons why individuals preparing for the exam turn to YouTube channels on YouTube, which can partially function as a digital classroom for individuals preparing for the university exam, and the basic factors that may affect their study processes while preparing for the exam on YouTube were examined. In this regard, the relationship between graduates and students who are preparing for the exam with YouTube is described by examining their own life experiences. In this context, qualitative research method was used in the study. The study was conducted with 14 people and semi-structured interview method was used in the study. 7 female and 7 male students/graduates were included in the research, and snowball sampling method was used as the research sample.

Face to face interviews were held with the participants. Among the semi-structured questions asked to the participants; Various questions were asked, such as which YouTube channels they prepared for the exam, what they pay attention to when choosing a YouTube

channel, their reasons for studying on the YouTube social network, and from whom they received support when choosing their YouTube channel. Since all participants will take the AYT exam, detailed questions were asked about the AYT exam and their exam proficiency was measured. The questions were shared with the participants at least four days in advance.

The fact that the study is shaped around graduates/students preparing for the exam via the YouTube social network, and their reasons for choosing the YouTube social network, is an important topic of discussion that YouTube can replace the "digital classroom" function. In this regard, it is thought that YouTube's educational aspect will be examined and will contribute to the literature and the parties related to the literature.

Key Words: YouTube, Digitalization, Social Network, Education, Social Media.

1.GİRİŞ

1990'lı yılların başından itibaren internetin sivil halka açılmasıyla beraber dijitalleşmenin gelişimi hız kazanmış ve toplumun birçok alanına da tezahür etmiştir. Eğitim de bu alanların başında gelmektedir. Eğitim sektöründe yaşanan dijitalleşme, eğitimin çoğu alanını etkilemiş ve bireylerin öğrenme pratiklerinde de değişikliklere sebebiyet vermiştir.

Günümüzde bireyler, ülkemiz özelindeki üniversite sınavlarına hazırlanma sürecinde YouTube'dan destek alabilmektedir. Çoğu öğrenci okul kursları veya dershaneyi değil, sınava hazırlanma sürecinde YouTube'u tercih etmektedir. Bu ilginin Covid 19 salgını ile arttığı söylenebilmektedir. Eğitimde yaşanan dijitalleşmede öncü olan sosyal ağ platformlarının başında YouTube yer almaktadır. YouTube temelde, videoların paylaşıldığı bir ağıdır ve günümüzde de eğitim alanında kullanılabilmektedir. Üniversite sınavına hazırlanan bireyler YouTube platformu üzerinden sınava hazırlanırken platform içerisinde kategori bazlı videolara erişim sağlayabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı YouTube'un "dijital dersane işlevi" görebilecek yanlarını araştırmak ve sınava hazırlanan öğrenci veya mezunların YouTube kanallarına yönelme sebepleri ile YouTube sosyal ağı üzerinden ders çalışma pratiklerini etkileyebilen temel etmenlerin irdelenmesidir. Bu doğrultuda çalışmada YouTube platformu üzerinden YKS, TYT, AYT üniversite sınavlarına hazırlanmakta olan bireylerin hangi sınav için YouTube'u tercih ettiği, YouTube platformu üzerinden ders çalışma nedenleri, kanal seçerken nelere dikkat ettikleri, kanallara yönelirken kimlerden destek aldıkları gibi çeşitli sorular irdelenmiştir. Bu anlamda da toplum üzerinde tezahür eden "dijitalleşme" süreçlerinin üniversite sınavına hazırlanmakta olan bireylerin yaşam deneyimlerine ne biçimde yansıtıldığı araştırılmıştır.

2.EĞİTİM KAVRAMI ve EĞİTİMDE DİJİTALLEŞME SÜREÇLERİ

Eğitim olgusunun sosyal bilimcilere göre ve bağlamdan bağlama farklı tanımları bulunmaktadır. Tezcan'a göre eğitim; gençlerin ve çocukların toplumdaki yerlerini alabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve kişilik gelişimini okul içinde veya okul dışında doğrudan veya dolaylı olarak kazanmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Eğitim; "bireyin yaşadığı toplumda olumlu değeri olan beceri, tutum ve diğer davranışları geliştirdiği bir dizi süreçtir" (1992:3).

Eğitim ile bireyler "istendik davranışlara" yönlendirilebilmektedir. Eğitim temelde "sağlıklı toplumlar" yaratma gayretini bünyesinde barındırabilmektedir. Çünkü toplumsal birleşmeler beraberinde eğitim süreçlerini geliştirebilmektedir. Bu doğrultuda eğitim toplumsal devamlılık için önemlidir. Bireylerin yetiştirilmesi hususunda da okul önemli bir eğitim kurumudur. Bu hususta okul, bireyin sosyalleşebilmesi açısından mihenk taşıdır.

Eğitim çocuğun doğmasıyla ailede başlamaktadır, okul içinde ve sosyal çevrede yapılan eğitim ve öğretimle yaşam boyu devam etmektedir. "Geniş anlamıyla eğitim ve öğretim bireye,

aileden, bütün insanlığa ve evrene doğru yayılıp gelişen sevgi ve bilgiyi aktarmaktadır. Eğitimin amacı seven, sayan, güvenli, bilgili, başarılı, verimli ve doyurucu bir yaşam sürececek kişiler yetiştirmektir” (Yavuzer 1982: 244).

Geçmişten günümüze eğitim olgusu çeşitli değişimlere uğramıştır. Bu değişimin temel etkenlerinden bazıları; kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesi ve teknolojinin gelişmesidir. Bu bağlamda dijitalleşme olgusunun eğitimle beraber ele alınması faydalı olacaktır.

Dijitalleşme süreçleri bireylerin yaşamda önemli bir parça haline gelirken, bireylerin karar alma veya yaşam mekanizmalarını da farklı şekillerde etkileyebilmektedir.

Eğitim sektöründeki dijitalleşme süreçlerine çoğunlukla uygulama alanlarında önem verildiği görülebilmektedir. Son yıllarda gelişmiş ülkelerde zorunluluk olarak yürütülen dijitalleşme çalışmaları eğitimin doğasını değiştirmeye başlamıştır. Günümüzde okul öncesinden yükseköğretime kadar pek çok alanda dijital unsurların yaygın olduğu görülebilmektedir. Dijital eğitim; etkili, hızlı ve kaliteli sonuçlar sunması açısından önemli olabilmektedir. Çeşitli maliyet tartışmalarına neden olsa da dijital eğitim, eğitim süreçlerinin doğal bir parçası haline gelebilmiştir (Taşkiran, 2017:98).

Eğitimde dijitalleşme ile bireylerin düşünebilme, üretebilme, yazıya aktarabilme gibi eğitim içerisinde yer alan rutin faaliyetlerinin içeriği de değişime uğramıştır. Eğitime dahil edilen dijital unsurlar, insanlara hayallerindeki ve yaratıcı dünyalarındaki unsurları ifade etme konusunda büyük rahatlık sağlayabilmektedir (Maden ve Banaz 2018:104).

Eğitimde yaşanan dijitalleşme süreçleri bireylerin değişimini de büyük oranda etkileyebilmektedir. Son yıllarda bireylerin dijital unsurlarla artan etkileşimi, dijital unsurların hayatın her anında kullanılmasını zorunlu hale getirebilmektedir. Bu faktör eğitim hayatlarına da yansiyabilmektedir. Bu vesileyle eğitimin dijital dönüşümü, hayat akışı içerisinde kendini gösterebilmektedir. Eğitim, dijital süreçlerde rol oynayan bir konu haline gelebilmekte ve hemen hemen her gün, yıl boyunca devam eden öğrenme süreçleri, eğitim kurumlarına gitmeden bireylere dijital olarak sunulabilmektedir (Şahin, 2009:161).

Selwyn (2016), teknolojinin eğitimin içerisine dahil edilmesine dair değerlendirmelerini ortaya koyduğu eserinde, teknolojinin desteğiyle eğitimin gelişme sağladığını, dönüşüm sağladığını ve bir devrim yaparak eğitim süreçlerinin etkililik derecesini arttırdığını aktarmıştır (Özbek, 2016:178; Soysal ve Radmard, 2017).

Eğitimdeki dijitalleşme sürecini ve teknolojik entegrasyonunun önemini aşağıdaki maddelerle kısmen açıklayabilmek mümkündür: (Kaya ve Kaya, 2014:350; Ireland Ministry of Education, 2015:19; Clement, 2017:6):

- I. Eğitimde yaşanan dijitalleşme süreçleriyle coğrafi sınırlamalar ortadan kaldırılabilir.
- II. Klasik eğitim kurumlarında çoğu zaman tüm öğrencilere ulaşmak ve onlara yeterli eğitim desteği sağlamak mümkün olamayabilmektedir. Bu nedenle dijital kanallar geniş kitlelere aynı anda ulaşma olanağı sunabilmektedir.
- III. Dijitalleşen eğitim, eğitim görenler veya eğitmenler için mekân veya zaman tasarrufu sağlamak amacıyla eğitimi ulaşılabilir kılabilir.
- IV. Eğitim materyallerinin maliyetlerinin artmasına bağlı olarak dijitalleşme süreçleri daha düşük maliyetli olabilmektedir. Özellikle de kitaplar açısından dijitalleşme süreçleri eğitim alan ve eğitim veren bireylere düşük maliyetli imkânlar sunabilmektedir.
- V. Eğitim alabilme konusunda yaşı ilerlediği için birtakım problemlerle karşılaştığını düşünen bireylere fırsatların yenilenmesi açısından dijitalleşme süreçleri fırsat eşitliği sunabilmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi eğitim ve dijitalleşme çoğunlukla olumlu nitelikleri bünyesinde barındırmaktadır.

Eğitimde yaşanan dijitalleşme süreçleri uzaktan eğitimi beraberinde getirebilmektedir.

Herhangi bir zaman veya mekân kısıtlaması olmadan yani öğrenci ve öğreticinin bir yere gitme zorunluluğu olmadan (Elitaş, 2017) plan veya programlı öğrenme ortamında basılı veyahut elektronik iletişim yöntemleriyle öğretimin gerçekleştirilebileceği çeşitli düzenlemeler olarak ifade edilebilmektedir (Moore, 1990).

Uzaktan eğitim literatürüne bakıldığında genel itibariyle geleneksel eğitim ortamlarında eğitim imkânlarına erişimde çeşitli zorluk yaşayan bireyler için uzaktan eğitimin öncelikli bir fırsat niteliği taşıdığı belirtilmektedir (Işık vd., 2009; Şakar, 1997).

Uzaktan eğitim çalışmalarının 1700 yılının başlarında ortaya çıktığı söylenebilmektedir. Bahsedilen çalışmalar ise mektuplar eşliğinde yapılmıştır. 1870 tarihinde uzaktan eğitimde gazeteler kullanılmaya başlanmıştır. 1930-1950’li yıllarda ise basılı materyaller ön plana çıkmıştır. 1950-1980 tarihlerinde ise televizyon ve radyo kitle iletişim araçları desteğiyle videolar yaygınlık kazanmaya başlamıştır. 1980-1995 yıllarında arasında bilgisayar ve 1995 yılından sonra web tabanlı eğitim, uzaktan eğitim süreçlerinde kullanılmıştır (Korkmaz vd. 2018).

Ülkemizde ise uzaktan eğitim denemeleri 1927 yılında mektup ile faaliyete geçmesi düşünülmüş (Korkmaz vd., 2018; Özbay, 2015) fakat öğretmen olmadan eğitim ve öğretim süreçlerinin verimli gerçekleşemeyeceği düşüncesiyle bu düşünceden vazgeçilmiştir (Alkan, 1987). 1960 yılında ise İstatistik ve Yayın Müdürlüğü’ne bağlı “Mektupla Öğretim Merkezi” komisyonu oluşturulmuştur (Özarlan ve Ozan, 2014).

1966 yılında Mektupla Öğretim Merkezi genel müdürlük olmuştur ve uzaktan eğitim için ilk emin adım atılmıştır. Bu sürecin temel amacı örgün ve yaygın eğitim alanlarında eğitimde fırsat veya imkân eşitliğinin sağlanmasıdır (Elitaş, 2017). Bu amaçla Yaygın Yükseköğretim Kurumu (YAYKUR) kurulmuştur. YAYKUR genel itibariyle uzaktan eğitim sürecini yönetmiştir. 1978 yılında Millî Eğitim Bakanlığı’nın gündeminde Açık Üniversite kurma fikri yer etmiştir (Ülkü, 2018). 1981 yılında Anadolu Üniversitesi kanun hükmünde kararname ile uzaktan eğitimle ilgili süreçleri başlatmıştır (Alkan, 1996). Bahsi geçen gelişmelerden sonra da uzaktan eğitimle ilgili çalışmalar hız kazanmış, teknolojik alt yapı güçlenmiştir.

Hayatın çoğu alanında olduğu gibi uzaktan eğitimin de avantaj ve dezavantajları bulunabilmektedir. Uzaktan eğitim, değişen ve gelişen teknolojiyle eş zamanlı olarak ortaya çıkan ihtiyaçlara fayda sağlayabilmektedir (Uşun, 2006). En nihayetinde uzaktan eğitim farklı eğitim şekilleri sunabilmekte ve büyük gruplarla ders işleyebilmeyi kolaylaştırabilmektedir (Altıparmak vd., 2011). Uzaktan eğitimle bireyler düşük eğitim maliyetlerinden faydalanabilmektedir (Demirel, 2017). Uzaktan eğitimin faydalarından en önemlisi mekân bağımsızlığıdır. Birey istediği yerde ders çalışabilmekte, uzaktan eğitimle farklı mekânlardaki bireyler aynı sınıfta bir arada olabilmektedir (Demiray, 1999). Bu bağlamda örgün eğitim süreçlerinden ayrıldığı söylenebilmektedir (Özüçelik, 2019).

3.SOSYAL AĞ KAVRAMI ve YOUTUBE

Sosyal ağ kavramı internet çağının da öncesine dayanmaktadır. Kavramın ilk olarak J.A. Barnes tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Barnes’a göre sosyal ağ, gündelik ilişkilerden aile bağlarına kadar kişiler arasındaki ilişkilerin haritasına verilen addır (Garton vd., 1997). 1950’li yıllarda insan yaşamı içerisindeki çeşitli ilişkilerin ağlarla temsil edilmesi düşüncesine dayanarak ağlar üzerinde çeşitli araştırmalar yapılmaya başlamıştır. Boyd ve Ellison, (2007)

tarafından ortaya konan ve literatürde de kabul gören sosyal ağın yaygın tanımı; “bireylerin sınırları belirli olan sistemler içerisinde açık veyahut yarı açık profiller oluşturmalarına izin veren, diğer bireylerle de çeşitli bağlantı paylaşımında bulunan bireylerin listesini gösterebilen web tabanlı çeşitli hizmetler” dir.

Sosyal ağ kavramı, bireyleri birbirine bağlayan ağ olarak da bilinmektedir. Sosyal ağ insanlar üzerinde etki sahibidir çünkü sosyal ağlar toplumun uzantısı niteliğini taşımaktadır. En nihayetinde toplumun ve yaşamın gerekliliği insanları internet kullanımına itebilmektedir. Günümüzde de Twitter, Facebook, Instagram vb. ağlarda hesabı bulunmayan bireyler toplumdaki bir nevi dışlanabilmektedir. Belirtilen sosyal ağlarda hesabı olmayan insanlar belirli bir yaşın altında insanlar olarak algılanabilmektedir. Sosyal ağ, “düğüm” adı verilen bireylerden meydana gelmektedir ve bu düğümleri sosyal ağ, çeşitli etkileşim ve ilişkilere göre birbirine bağlayabilmektedir (Karcı ve Boy, 2011: 154). Sosyal ağlar insanların sistem içerisinde yer alan diğer kullanıcılarla dijital ortamlarda paylaşabilecek videolar, fotoğraflar, haberler vb. ile bir araya gelebilecekleri bir alan oluşturabilmektedir (Özmen, 2009: 146). Shao’ya (2009) göre, bireylerin sosyal ağlara katılımını etkileyen ve onları çeşitli sosyal ağlara yönlendiren birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler; sosyal etkileşim, sosyal ağlarda paylaşım yapmak ve bu paylaşımları görebilenlerin içerikleri yorumlayarak ve beğenerek fikirlerini paylaşması gibi bir etkinliktir. Sosyal ağların (literatürde çevrimiçi topluluk olarak da ele alınabilmektedir) ortaya çıkışında, kullanıcıları yaşadıkları yere, ilgi ve beğeni faktörlerine veya okullarına göre bir araya getirmeyi amaçlayan çeşitli sosyal ağlar bulunmaktadır (Genç, 2010). Günümüzde ise çoğu internet kullanıcısı sosyal ağlara kolayca dahil olabilmektedir. Örneğin Facebook sosyal ağı bunlardan yalnızca biridir. Facebook Harvard Üniversitesi öğrencilerini bir araya getirmek niyetiyle kurulmuştur fakat günümüzde her birey Facebook’u kullanabilmektedir.

Sosyal ağların temel özelliği, bazı ortak ilgi alanlarını paylaşabilen bireyleri birbirine bağlamasıdır. Yani sanal bir sosyal ağ; sanal ortamda oluşturulan web sitesinde, ortak ilgi alanlarına sahip bireyler için bir buluşma yeri niteliği taşımakta, oyun odalarının kurulmasını sağlamakta, kişilerin takımlar halinde oyun oynamasına olanak tanımakta ve çeşitli eğlencelere katılmasını sağlamaktadır. Tüm bunlara ek olarak sosyal ağlar sanatsal faaliyetlerden eğitime kadar çoğu etkinliğe de katkı sağlayabilmektedir. Sosyal ağlar O’Murchu vd. (2004)’ e göre “çeşitli grup, kişi veya kurumların; arkadaşlık, birlikte çalışma veya enformasyon değişimi amaçlı; çeşitli uzmanlıkları, kaynakları veya enformasyonu paylaşarak arzu edilen neticeleri elde edebilmek sebebiyle etkileşim kurabildikleri” ortamlardır. Simon (1983) teknolojiyi “bireylerin doğaya hükmetmek için bilimi kullanmak üzere tasarlanmış olduğu rasyonel bir disiplin” olarak görür ve Finn (1960)’e göre “sistemler, yönetim, işlemler ve kontrol mekanizmalarıyla insandan ve eşyadan kaynaklanan sorunlara, sorunların zorluk derecelerine, teknik çözüm olasılıklarına veya ekonomik değerlerine uygun çözüm üretebilmek için bir bakış açısıdır”.

Sosyal ağların eğitim alanlarına uyarlanmasında öğrenci veya öğretmenleri olumlu yönde etkileyebilecek süreçler bulunabilmektedir. Sosyal ağlar üzerinden öğrenciler, öğretmenler, okul yöneticileri veya öğrenci yakınları bir araya gelebilmektedir. Bahsedilen bir aradalıklar eğitimin sınıf ortamından çıkarılmasını sağlayarak hayatın parçası haline gelmesine katkı sağlayabilmektedir. Zaman yetersizliği, ilgisiz aile, yüz yüze iletişimde etkisiz kalan öğrenciler vb. çoğu sorun bu tarz ortamlarla rahatlıkla çözülebilmektedir (Çoklar, 2013, s. 209). Genel itibarıyla sosyal ağların eğitimde kullanılmasının faydalarını üç temel başlıkta ele almak mümkündür. Bunlar; “ders güncellemeleri için sosyal ağların faydaları”, “içerik toplama ve geliştirme için faydaları” ve “geri bildirim diyalog veya iş birlikleri için faydaları” dır (Joosten, 2012, Richardson, 2010).

Ders güncellemeleri için sosyal ağların faydalarına baktığımızda öğrenciler ve öğretmenler arasındaki etkileşimi artırabildiğini görmek mümkündür. Ayrıca bu hususta sosyal

ağlar iletişimi geliştirebilmekte, bağlılık hissini de kuvvetlendirebilmektedir (Joosten, 2012, Richardson, 2010). Sosyal ağların içerik toplama ve geliştirme için faydalarına baktığımızda öğrencilerin öğrenme metotlarını geliştirdiğini söylemek mümkün olabilmektedir. Sosyal ağlar, öğretmenlerin iş yükü yönetimine yardımcı olabilmekte, öğrencilerin derslere katılımını artırabilmektedir. Sosyal ağlar, güncel ve zengin içeriklerin kullanımını kolaylaştırabilmekte, aktif öğrenme fırsatı yaratabilmektedir (Joosten, 2012, Richardson, 2010). Sosyal ağların geri bildirim, iş birliği ve diyalog için faydalarına baktığımızda uzun süreli derslerden aktif öğrenme sağlayabildiklerini görebilmek mümkündür. Sosyal ağlar, öğrencilerin derslere devamlılığını sağlayabilmektedir. Çevrimiçi veya yüz yüze harmanlanmış dersleri bütünleştirme stratejisini kolaylaştırabilmektedir (Joosten, 2012, Richardson, 2010).

Sosyal ağlar, 21.yüzyıldan itibaren her yaş grubunun ulaşabileceği ağ haline gelmiştir. “Dijital çağ” olarak da bahsedebileceğimiz bu çağda sesli veya görsel kayıtların yapılabildiği materyallerin az maliyetli, daha küçük ve hafif oluşu kolay ulaşım imkânını da beraberinde getirmiştir (Özkonuk, 2019:57). Bu hususta medya içeriklerinin oluşturulması, dağıtımı veya tüketimi geniş kesimlere kolayca yayılabilmektedir (Işıkman, 2016: 6).

YouTube, 2005 yılında ABD’de üç eski Paypal çalışanı Chad Hurley, Jawed Karim ve Steve Chen tarafından kaçırdıkları TV programlarını izlemelerine olanak sağlamak amacıyla kurulmuştur. YouTube, 2006 yılında Google tarafından satın alınana kadar küçük bir şirket olarak kalmaya devam etmiştir. YouTube’un Google tarafından satın alınmasının ardından gelişimi hızla artmıştır (Yıldırım, 2018: 149). YouTube sosyal ağı kendi sitesinde şu şekilde anlatılmaktadır: “Misyonumuz herkese sesini duyurma veya dünyayı keşfetme fırsatı vermektedir. Hikayelerimizi paylaştığımızda, dinlediğimizde ve birbirimizle bağlantı kurduğumuzda herkesin kendi tarzını yansıtabilmesi gerektiğine ve dünyanın daha güzel bir yer haline geleceğine inanmaktayız. Değerlerimiz bizi biz yapan dört temel özgürlüğe dayanmaktadır; ifade özgürlüğü, iletişim özgürlüğü, fırsat özgürlüğü, üye olma özgürlüğü” (YouTube, 2018, Özkonuk, 2019:58).

Burada bahsedilen ifade özgürlüğü, her bireyin kendisini özgürce ifade edebilmesi, düşüncelerini paylaşabilmesidir. Bilgi edinme özgürlüğünde ise bireylerin bilgiye kolayca ve sorunsuz şekilde erişebilmesi gerektiğine inanılmaktadır. Fırsat özgürlüğünde ise bireylere keşfedilme, işletme kurabilme ve kendi değerleri doğrultusunda başarıya ulaşma şansı tanınması gerektiğine inanılmaktadır. Aidiyet özgürlüğünde ise bireylerin birbirlerine destek olabilen, engelleri aşan, sınırların ötesine geçebilen ortak ilgi alanlarıyla tutkular etrafında bir araya gelebilen topluluklar bulabilmesi gerektiğine inanılmaktadır (YouTube, 2018 akt. Özkonuk, 2019:58). Birbirinden farklı özellikler barındıran birçok sosyal ağ platformu olsa da video paylaşım sitesi olan YouTube günümüzde popüler olan sosyal ağ araçlarının başında gelmektedir. İnternet ve sosyal ağların bireylerin hayatına girmesiyle farklı boyut kazanan iletişim dünyasında YouTube, vurgulamış olduğu yukarıdaki misyonlarıyla kendilerini ifade etmek ve geniş kitlelere sesini duyurabilmek isteyen bireylerin hayatlarında öne çıkan sosyal ağ platformlarından sadece biri olmuştur.

YouTube sosyal ağı popüler olmasının yanı sıra ücretsiz kullanılabilmesi açısından da önemli bir ağıdır. YouTube sosyal ağı; arama, izleme, video yükleme, seçme gibi seçenekleriyle iradeyi kısmen kullanıcıya verebilmektedir. YouTube bu noktada izleyicisini etkin konuma yerleştirebilmektedir.

Alper (2012: 116) YouTube’un ilgi görmesinin sebeplerini, sunduğu avantajlar ile ilişkilendirmekte ve YouTube’un çeşitli özelliklerini şu şekilde ifade etmektedir:

- I. YouTube’da yer alan kullanıcılar kendi YouTube kanallarını oluşturabilmektedir.

- II. YouTube’da yer alan videolarda özel kategoriler bulunmaktadır. Kategoriler video erişimlerinde kullanıcılara çeşitli kolaylıklar sağlayabilmektedir.
- III. “Daha sonra seyret” özelliği kullanıcılara hareket serbestliği sunabilmektedir.
- IV. Kullanıcılar YouTube kanalını özelleştirebilmektedir.
- V. YouTube’da “embed” kodları bulunmaktadır. Bu kodlar aracılığıyla videolar bireysel sitelerde kullanılabilir.
- VI. YouTube kanallarına abone olan kullanıcılar abone oldukları kanalların güncel videolarından “isteğe bağlı” şekilde haberdar olabilmektedir.
- VII. YouTube aracılığıyla bireyler sınırsız içerikte videolara ulaşabilmektedir.
- VIII. YouTube’da yer alan videolar diğer sosyal ağlar üzerinde paylaşılabilir.
- IX. YouTube kullanıcıları YouTube’da yer alan videoları farklı çözünürlükte izleyebilmektedir.

YouTube’da eğlenceden oyuna, eğitimden dansa çeşitli kategorilerde kanal toplulukları yer almaktadır. YouTube kullanıcıları ilgi alanları doğrultusunda kategorilerde yer alan kanallara abone olabilmekte ve videoları takip edebilmektedir.

Temel olarak iki çeşit YouTube kategorisi bulunmaktadır: İlki bilindik medya biçimlerine sahip olan YouTube, ikincisi amatör yanı bulunan YouTube’dur.

İlk kategoride YouTube genel itibariyle müzik videoları, filmler veya çeşitli ticari materyalleri tanıtmak için açılan kurumsal kanallara dayanmaktadır. Buna ek olarak son yıllarda çoğu TV kanalı ve medya prodüksiyon şirketi kendi kanallarını açmış ve haftalık olarak TV dizisi bölümlerini YouTube sosyal ağına yüklemeye başlamıştır. İkinci kategoride ise YouTube sıradan diyebileceğimiz vatandaşları “katılımcı kültüre” teşvik ederek sosyal paylaşım sitesine dönüştüren “kullanıcılar tarafından oluşturulan çeşitli içeriklere” dayanmaktadır (Doğan, 2019: 404).

Bu hususta kullanıcılar tarafından oluşturulan YouTube kanallarına sınava hazırlık videolarını dahil etmek mümkündür. Çünkü öğretmenler YouTube’da çeşitli içerikleri eğitim alacak bireylere sunabilmektedir. Ayrıca öğretmenler ders içeriklerini konu başlıklarıyla YouTube’a yükleyebilmektedir. Eğitim alacak bireyler de öğrenmek istedikleri dersi ve konu başlıklarını YouTube’da yer alan “ara” butonuna yazabilmektedir. YouTube’da yer alan ders videolarının belirli bir süresi bulunmamaktadır. Bazı videolar 30 dk. bazı videolar ise 1.5 saati bulabilmektedir. Sonuç olarak videoların süresi derslere ve konu başlıklarına göre değişebilmektedir.

YouTube üzerinden ders anlatan öğretmenlerin mezuniyet durumları, uzmanlık alanları, yaşları gibi etmenler kanaldan kanala değişim gösterebilmektedir. Kanallardaki ortak özelliklerden bazıları ise şu şekildedir (6 farklı YouTube kanalı incelenmiştir);

- i. Öğretmenler her konuyu ayrı ayrı anlatmaktadır.
- ii. Öğretmenler anlattıkları içerik ve derslere karşı yetkinlik sahibi olabilmektedir. Fakat klasik öğretmenlikte olduğu gibi “formasyon” şartını YouTube’da görememek mümkün olabilmektedir.
- iii. Öğretmenler dersleri istediği formatta anlatabilmektedir. Herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Çoğu öğretmen müfredata da bağlı kalabilmektedir.
- iv. YouTube’da yer alan öğretmenlerin çoğunun kendi konu anlatım ve test kitapları bulunmaktadır. Öğretmenler ders anlatırken kendi kaynaklarını video içerisinde tanıtabilmektedir. Öğretmenlerin ders videoları kendi kitaplarıyla örtüşür düzeydedir bu sebeple öğrenciler kaçıracağı dersleri kitaptan takip edebilmekte veyahut videoyu kitaptan takip edebilmektedir.
- v. YouTube’daki öğretmenler argo sözcükler kullanabilmektedir.

- vi. Öğrenciler ders videolarını, video kesitlerini farklı sosyal ağlarda paylaşabilmektedir.
- vii. Eğitimci kamera ve çeşitli donanımın olduğu her alanda eğitim verebilmektedir. Eğitimcinin ders anlatabilmeleri için mekân ve zaman sınırlamaları bulunmamaktadır.
- viii. Eğitimci genel itibariyle öğrencileri ÖSYM tarzında sorulara hazırlamaktadır. Yani eğitimci soru tarzlarını tahmin edebilmekte ve öğrencileri soru tarzlarına göre yönlendirebilmektedir.
- ix. Eğitimci ders konularını çoğu zaman kısa, net ve kodlamalı biçimde anlatabilmektedir.
- x. Eğitimci yoğunlukla MEB denetiminden geçmemektedir.
- xi. Öğrenci, eğitimcinin YouTube kanalını başka kullanıcılara önerebilmektedir.
- xii. Eğitimci kendi ders videolarına “yorum sınırlandırması” getirebilmektedir.
- xiii. Öğrenci, eğitimcinin YouTube kanalını veya videosunu “şikâyet” edebilmektedir.

Görüldüğü üzere YouTube, eğitim sektöründe aktif rol oynayabilmektedir. Çalışmada genel olarak YouTube kanalları üzerinden ders çalışan öğrencilerin değerlendirmeleri dikkate alınacaktır.

4.YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma Creswell’e göre (2013) ince iplik, çeşitli renk, çeşitli doku ve malzemelerin karışımından oluşan iç içe geçmiş girift kumaşa benzemektedir. Bahsedilen kumaş kolay veya basit şekilde açıklanamamaktadır. Bu hususta nitel araştırmacı için potansiyel etik sorun tahmin edilmeli ve uygun planlar yapılmalıdır (Creswell, 2013: 42-43).

Nitel araştırma, araştırmacının veya gözlemcinin yerini tespit eden konumlandırılmış bir aktiviteyi temsil etmektedir. Nitel araştırma yaşamı kısmen görünür hale getiren çeşitli yorumlayıcı, materyal uygulamalarından oluşmaktadır. Bu uygulamalar ise dünyayı çeşitlendirebilmekte ve dönüştürebilmektedir. Dönüşümün içerisinde temsiller serisi bulunmaktadır. Bahsedilen seriler içerisinde ise; alan notları, fotoğraflar, mülakatlar, kayıtlar, araştırmacı notları ve konuşmalar bulunmaktadır. Bu bağlamda nitel araştırmacıların dünyaya dair doğal ve yorumlayıcı yaklaşımları bulunmaktadır. Nitel araştırmacıların kendi doğal ortamlarındaki “şeyleri” kişilerin olaylara ve durumlara verdikleri anlamlar açısından anlamlandırmaya çalışması veya yorumlaması anlamına gelmektedir (Lincoln ve Denzin, 2011:3).

Nitel araştırma, varsayımlarla bireylerin veya grupların herhangi bir sosyal ya da insan sorununa atfettikleri anlamlara odaklanan ve araştırma problemlerinin incelenmesini kapsayan kuramsal veya yorumlayıcı çerçevelerin kullanımı ile başlamaktadır. Bahsedilen problemleri araştırmak için nitel araştırmacılar, çalışma içerisindeki birey ve yerlere duyarlı olan “doğal” ortamdaki verilerle hem tümevarımlı hem de tündengelimli örüntü veya temalar kuran veri analizlerini barındıran nitel bir yaklaşım kullanabilmektedirler (Creswell, 2013: 44). Creswell’in bahsettiği gibi bir problem veya konunun keşfedilmesi sebebiyle nitel araştırma yöntemleri kullanılabilir. Çalışma içerisinde de temel problem veya konu katılımcıların kendi yaşam deneyimleri üzerinden ele alınmıştır.

Katılımcılara yöneltilen iki temel soru bulunmaktadır: Katılımcıların YouTube kanallarını tercih etme sebepleri nelerdir? YouTube üzerinden ders çalışma süreçlerini neler etkilemektedir? Araştırmanın temel hipotezleri şu şekildedir: Hipotez 1: Üniversite sınavlarına

hazırlanan bireylerin YouTube'u tercih etmelerinin nedeni, YouTube kanalları aracılığıyla her zaman ve her yerde ders çalışabilmeleridir. Hipotez 2: Üniversite sınavlarına hazırlanan bireyler zamandan tasarruf etmek için çeşitli YouTube kanallarından ders çalışmaktadır. Hipotez 3: YouTube'dan sınava hazırlanmak, dershaneye veya özel derslere nispeten daha az maliyetli olabilmektedir. Hipotez 4: YouTube üzerinden üniversite sınavına hazırlanmak tek başına yeterli olabilmektedir. Bu hususta 7 kadın, 7 erkek öğrenci/mezun ile yüz yüze görüşme sağlanmıştır. Örneklem olarak kartopu örnekleme modeli kullanılmıştır. Katılımcılara yöneltilen yapılandırılmış sorular arasında; YouTube'dan ders çalışma nedenleri, kanallara yönelirken kimlerden destek aldıkları gibi çeşitli sorular yöneltilmiştir.

5.BULGULAR

5.1.Katılımcıların YouTube Kanallarını Seçme Süreçleri

Katılımcılara “uzaktan eğitim” süreci ile alakalı sorular yöneltilmeden önce pandemi dönemini nasıl geçirdikleri sorulmuştur. Katılımcılar, pandemi sürecinin verimsiz geçtiğinden bahsetmiştir.

“Bizi bir tık daha çok etkiledi diyebilirim herkesten. Çünkü sekizinci sınıfın ikinci dönemi yok. Dokuz yok... Hani onuncu sınıfta da şey yani ve ara ara şeye giriyorduk. Hani covid oluyorlardı, karantinaya giriyorduk işte kendim covid oldum karantinaya girdim falan. Yani çok şeydi. Aslında ortaokulda çok başarılıyım. Böyle olduğunu düşünüyorum ama dokuzuncu sınıf evden olduğu için çok fazla bir şey öğrenemedim. Orada da sadece birinci dönem notları geçti. Hani şişirmektir notlar bence. O yüzden hani çok fazla bir şey öğrenemedim.” (Katılımcı 13, yaş 17, 11.sınıf, sayısal, kadın.)

Katılımcılar online eğitimi pandemi sürecinde deneyimlediklerini ve bu sürecin verimli geçmediğini belirtmektedir. Ayrıca katılımcılar online derslere aktif şekilde giremediklerini ve online eğitim sürecine adapte olamadıklarını da belirtmektedir. Katılımcıların çoğu covid döneminde derslere yoğunlaşamadıklarını belirtmektedir. Yoğunlaşamama sebepleri olarak da internet sorunları veya teknolojik alet yetersizliğini belirtmektedir. Bu bağlamda pandemi sürecinde katılımcıları olumsuz etkileyen temel faktörler altyapı sorunları, internet kotası sorunları, kardeş sayısı, teknik malzeme eksikliği olmuştur. Birden çok kardeşi olan katılımcılar pandemi döneminde teknolojik aletlerin yetersizliği sorunuyla karşılaştıklarını belirtmiştir. Bu sorunun en temel sebebi derslerin çakışmasıdır.

Katılımcılara ders çalıştıkları “YouTube kanallarına hangi yollardan erişim sağladıkları” ve “hangi kanal veya öğreticiler üzerinden sınava hazırlandıkları” sorulmuştur.

“Belli bir hoca yok, genelde izlenmesi yüksek olanlara bakıyorum, bi de şey böyle hiç bilinmedik olan hocalara falan bakıyorum. Çünkü hani bilinmemesi onun kötü olduğu anlamına gelmiyor, belki çok iyi çözüyor ama çok abonesi olmadığı için bilinmiyor hani az izlenmelere bakıyorum, çok izlenmelere de bakıyorum ama genelde çok izlenme alanları izliyorum.” (Katılımcı 13, yaş 17, 11.sınıf, sayısal, kadın.)

Katılımcıların çoğu beğeni veya abone sayılarına yani etkileşim oranlarına göre YouTube kanalı seçmektedir.

“Genel olarak arkadaşlarımızla konuştuğumuz için bu konularda tavsiye üzerine ben de buldum Youtube kanallarını. Ya da kendim araştırdım ve buldum. Zaten bilinen kanallardı.” (Katılımcı 6, yaş 18, mezun, sayısal, kadın.)

Katılımcılar kendine uygun Youtube kanallarını bulma sürecinde arkadaşlarından da destek aldıklarını belirtmiştir. Genel itibarıyla katılımcılar YouTube kanalı seçerken “arkadaşlarının tercih ettikleri” kanalları yönelmekte ve “izlenme oranlarına” bakmaktadır.

Katılımcılar kendilerine uygun YouTube kanalını seçerken öğreticinin cinsiyetine ve üslubuna da dikkat etmektedir. Bu hususta öğreticinin ses tonu, dersi anlatış biçimi katılımcılar özelinde önemli olabilmektedir.

“İşte mesela ben işte diyelim erkek hocalardan daha iyi anlıyorum kadın hocadan anlamıyorum. Ben karşı cinsimden daha çok anlıyorum. Genelde bu şekilde anlayabiliyorum. Bazı derslerde o yüzden hani onları tercih ediyorum. Kadın öğretmen sevmiyorsam erkek öğretmeni açıyorum ya da onu sevmiyorsam onu açıyorum.” (Katılımcı 13, yaş 17, 11.sınıf, sayısal, kadın.)

Genel olarak katılımcılar, erkek öğreticilerin kadın öğreticilere göre konuları anlatma ve problem çözme şekillerini daha çok beğenmiş ve erkek öğreticilerin kadın öğreticilere göre daha “disiplinli” olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılara bu düşüncelerinin nedeni sorulduğunda "bilmiyorum" yanıtını vermişlerdir.

Katılımcılar üniversite sınavlarına hazırlanırken eksik kalan konuları tamamlamak veya pekiştirmek için YouTube'u kullanabilmektedir. Yani katılımcılar genellikle dershanede veya okulda anlamadıkları konuları YouTube kanallarından dinleyebilmektedir.

“Açıkçası hoca konuyu anlatıyor okul hocam yani. Tüm konuları tekrar edebilmek için Youtube'dan dinliyorum. Pekiştiriyorum yani. Okulda anlamadığım bir konu veya ders olunca Youtube'daki hocalardan anlamaya çalışıyorum. Okulda çoğu konuyu anlayamıyorum mesela o yönden bana çok faydalı oluyor.” (Katılımcı 7, yaş 17, 11.sınıf, eşit ağırlık, erkek.)

“Derste genellikle hoca ya çok hızlı gidiyor ya da anlamadım yerler oluyor çoğunlukla. Onları kapatmak için YouTube'da farklı farklı videolar deniyorum.” (Katılımcı 9, yaş 18, 12.sınıf, sayısal, erkek.)

Katılımcılara okuldaki veya dershanedeki öğretmenlerine yönelik sorular da yöneltilmiştir. Örneğin katılımcılara; “okul veya dershanedeki öğretmeninizin ders anlatım şekli nasıl?” sorusu yöneltilmiştir. Bu sorudaki temel amaç katılımcıların hemen hepsinin eksik konulardan şikayetçi konumda yer almasıdır. Katılımcıların hepsi okul veya dershanedeki öğretmenlerinden son derece memnun olduklarını dile getirmiştir. Katılımcılar konuları okul ders kaynaklarından pekiştirmemekte, YouTube'daki kanal ve öğreticilerden tekrar etmektedir.

Katılımcılar YouTube'da ders anlatan öğreticilerin çoğunun dersleri kodlama teknikleri ile anlattığını belirtmektedir. Kodlama teknikleri dersten derse farklılık gösterebilmektedir. Kodlamanın bir kısmı eğlenceli kodlama olabilmektedir.

“Benim izlediğim videolarda hoca mesela bir konuyu tamamen anlatabilmek için en az on soru çözüyor. Videolar uzun oluyor genellikle. Sözelde kodlamalı ilerliyor. Coğrafyada mesela kodlama kullanılıyor. Gündelik hayattan kodlamalar yapıyorlar aklımda kalıyor benim de hemen.” (Katılımcı 8, yaş 17, mezun, sayısal, erkek.)

Öğreticiler videolarında kodlama yaparken gündelik hayattaki nesnelere kodlama yapabilmektedir. Katılımcıların hemen hepsi öğreticinin yapmış olduğu kodlamalarla konuyu ezberlemektedir. Katılımcıların çoğu da öğreticinin yöntemini kullanarak kendi kodlama yöntemini geliştirebilmektedir. Katılımcılar kodlamalarla konuları daha kısa sürede anladıklarını belirtmektedir. Katılımcı 8'in de yukarıda bahsettiği gibi kodlamalar akılda kalıcı niteliğe sahip olabilmekte ve soru çözüm aşamasında akla gelebilmektedir. Bu hususta kodlanarak anlatılan konular sözel ve sayısal bölüm öğrencilerinin kolayca aklında kalabilmektedir.

Katılımcıların YouTube aracılığıyla sınava hazırlanma sebeplerinden diğeri YouTube'un ikame edilebilir niteliğe sahip olmasıdır. Katılımcılar YouTube'daki öğreticileri kolay şekilde değiştirebilmekte, “beğenmediği” öğreticiden kolayca vazgeçebilmektedir.

“Yazmam başka Youtube kanalı bakarım. Hemen o kanalı bırakırım. Onun muadili çok fazla kanal var. Seçme olayı tamamen bizde, istemiyorsam izlemem.” (Katılımcı 9, yaş 18, 12.sınıf, sayısal, erkek.)

Katılımcı 9, beğenmediği YouTube kanalından kolay şekilde vazgeçebildiğini ifade etmektedir. Katılımcıların çoğu YouTube kanallarına olumlu veya olumsuz yorum yapamamakta, kanala abone olmakta veya beğendikleri videolara “like” atmaktadır.

“Bence dershaneden daha verimli, bir konuyu farklı hocalardan dinleyebiliyorsun. Farklı anlatım tarzı görüyorsun.” (Katılımcı 8, yaş 17, mezun, sayısal, erkek.)

“Bir konuyu eğer o hocadan anlamıyorsam kendime yeni hocalar bakıyorum.” (Katılımcı 8, yaş 17, mezun, sayısal, erkek.)

Katılımcı 8 de dersane ve YouTube’u karşılaştırmakta ve YouTube’un dershaneden daha verimli olduğunu belirtmektedir. Ek olarak Katılımcı 8 öğretici çeşitliliği açısından YouTube’u tercih ettiğini de belirtmektedir.

Sonuç olarak katılımcılar YouTube’u dershaneye veya okula nazaran daha verimli bulabilmektedir. Verimlilik faktörü “çeşitlilik” faktörü ile birlikte düşünülebilmektedir. Yani katılımcılar YouTube üzerinden farklı anlatıcılara veya içeriklere kolayca ulaşabilmektedir. Ayrıca katılımcılar ders çalışmak istemedikleri kanallardan kolaylıkla vazgeçebilmekte, farklı kanallar üzerinden sınava hazırlanmaya devam edebilmektedir.

Katılımcılar YouTube ile istedikleri mekânda veya zamanda ders çalışabilmektedir.

“...hani uyuyamadım diyelim istediğim saatte hani açıp o videoyu çalışabilirim dersimi. Eksik konularımı halledebilirim. Her alanda ve her yerde dersimi çalışabilirim.” (Katılımcı 5, yaş 16, 11.sınıf, eşit ağırlık, kadın.)

Katılımcı 5 yukarıda da görüldüğü üzere zaman ve mekân esnekliğine değinmektedir.

“Tekrar tekrar dersleri sıkılmadan izleyebiliyorsunuz. İstedğim yerde durdurup kalkıp iş yapıyorum. Sonra derse devam edebiliyorum. Avantajları bu yönde. Ortamım sessiz. Kendi başımayım dikkatim dağılmıyor.” (Katılımcı 10, yaş 20, mezun, eşit ağırlık, kadın.)

Katılımcı 10 evlidir ve YouTube’daki ders videolarını durdurup işlerini kolayca yapabildiğini dile getirmektedir. Ayrıca Katılımcı 10 dershaneye yazılmak istemediğini, YouTube üzerinden eksiklerini giderebildiğini dile getirmektedir.

Katılımcıların YouTube üzerinden sınava hazırlanma sebeplerinden biri de YouTube’un daha az maliyetli olmasıdır. Katılımcılar bu bağlamda çeşitli eğitim kurumları veya dershaneleri YouTube ile kıyaslamaktadır.

“Ayrıca Youtube sınava çalışma açısından daha ekonomik, hem para vermiyorum ama ders alıyorum. Hem soru çözüm videoları var test kitabı almasan bile oradan bir sürü soru çözersin. Bir sürü hem de...” (Katılımcı 9, yaş 18, 12.sınıf, sayısal, erkek.)

Katılımcı 9, dershaneye gitmediğini okul kursuna devam ettiğini belirtmektedir.

Katılımcılar YouTube’u dersane veya diğer eğitim kurumları ile karşılaştırmakta ve YouTube’u daha az maliyetli bulmaktadır.

5.2.YouTube’un Avantaj ve Dezavantajları

Katılımcılara YouTube üzerinden sınava hazırlanmanın avantaj ve dezavantajları sorulmuştur. Katılımcılar avantajlar arasında “hakimiyet” faktörünün olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılar YouTube üzerinden ders çalışma sürecinde hâkimiyetin kısmen kendilerinde

oldukları kanısına varmaktadır. Çünkü katılımcılar istedikleri kanaldan video izleyebilmekte, videoları başa sarabilmekte veya istedikleri zaman videoları durdurabilmektedir.

“Avantajları; bir yeri anlamadığın zaman tekrar geri sararak tekrar baştan dinleyebiliyorsun. Not alabiliyorsun videoyu indirebiliyorsun. Onlardan not çıkarabiliyorsun. İstedığın kadar veya istediğin şekil not çıkar belirli bir kural olmuyor. Seni denetleyen de olmuyor.” (Katılımcı 9, yaş 18, 12.sınıf, sayısal, erkek.)

Katılımcı 9 YouTube'dan ders çalışırken videoyu geri sarabilmekte veya videoyu indirebilmektedir. Bu noktada Katılımcı 9, hâkimiyetin kendisinde olduğuna inanmaktadır. Ayrıca Katılımcı 9, YouTube videolarını okul dersleriyle de kıyaslayarak “seni denetleyen de olmuyor” ifadesini kullanmaktadır.

Katılımcılar YouTube'dan sınava hazırlanırken kendilerini aktif konumda görebilmektedir. Katılımcılar diledikleri zaman beğenmedikleri videoları izlemeyi bırakabilmektedir. Sonuç olarak katılımcılar YouTube'da kendilerini özgür olarak konumlandırabilmektedir. Katılımcılar istemedikleri videoları izlemeyi bırakmakta veya videoları durdurabilmektedir.

Katılımcılara göre YouTube üzerinden sınava hazırlanmanın avantajlarından biri de "görsellik"tir. Katılımcılar, YouTube'da yer alan içeriklerin okul veya dershaneye göre daha fazla görsel içerik barındırdığını belirtmektedir. Bu bakımdan görsellik faktörünün hem sözel hem de sayısal konularda öğrenciler için bir avantaj olduğu düşünülebilmektedir.

“Çok fazla yazı kullanılmayan ama resimlerle anlatılan şeyler aklımda kolay kalıyor.” (Katılımcı 8, yaş 17, mezun, sayısal, erkek.)

Katılımcıların çoğu YouTube'da yer alan ders videolarının görsel içeriklerle desteklendiğini ve akılda kalır nitelikte olduğunu belirtmektedir.

YouTube'dan sınava hazırlanmanın dezavantajlarından biri "tek yönlü iletişim" dir. Katılımcılar YouTube üzerinden sınava hazırlanırken öğreticilere soru sormadıklarını belirtmektedir.

“Dezavantajları da o an bir şeyi yanlış yapıyorlar bazen onu soramıyorsun hani. Okuldaki hoca ile Youtube'daki hoca farklı anlatabiliyor bazen. Bazı yerleri soramıyorsun o yüzden bence en önemli dezavantajı bu.” (Katılımcı 9, yaş 18, 12.sınıf, sayısal, erkek.)

Katılımcılar öğreticilere diledikleri zamanda soru sormadıklarını dile getirmektedir. Katılımcılar, anlamadıkları konular için videoların altına yorum yapsalar bile belirli bir sürenin geçeceği kanaatinde.

Katılımcıların çoğu YouTube'daki video sürelerinin oldukça uzun olduklarını ve öğreticilerin ders anlatırken sohbet havasında anlattığını belirtmektedir.

“... kısa ve öz anlatması gerekiyor. Mesela Rehber Matematik Mehmet Hoca o kadar uzun anlatıyor ki o kadar böyle uzun ki yarısı sohbetle geçiyor zaten. Bir yandan duruyor başka bir şey anlatıyor ben kopuyorum orada. Videoları genelde 1,5 veya 2'de izliyorum videoyu (hızlandırma açısından belirtiyor) Bazen de ertesi gün sınavım olmuş oluyor oturuyor sohbet ediyor bu durum hiç hoşuma gitmiyor.” (Katılımcı 11, yaş 17, 12.sınıf, sayısal, erkek.)

Katılımcı 11 çoğunlukla Rehber Matematik kanalı üzerinden sınava hazırlandığını belirtmektedir. Katılımcı 11, öğreticinin sohbet havasında ders anlattığını belirtmektedir. Katılımcı 11'e bu nedenden ötürü kanal değiştirmek isteyip istemediği sorulduğunda Katılımcı 11, kanaldan ve öğreticiden memnun olduğunu belirtmektedir.

Katılımcılar genel olarak YouTube videolarının uzunluğundan şikayetçidir ancak çoğu katılımcı derslerin sohbete dayalı yapısından da memnundur. Kanıtlanması zor olsa da katılımcı

beğeni faktörü "sınav stresi" ile birlikte ele alınabilmektedir. Çünkü katılımcıların çoğu görüşme esnasında sınav haftasında uzun videolar izlemediklerini belirtmişlerdir. Görüşme sırasında katılımcılara uzun videolar için ne gibi çözümler buldukları sorulmuştur. Yaygın yanıtlar arasında "videonun oynatma hızını artırma", "videoyu ilerletme" veya "videoyu izlemeyi bırakma/videodan çıkma" gibi yanıtlar yer almaktadır.

Katılımcılara göre YouTube'dan sınava hazırlanmanın diğer dezavantajları şunlardır; yanlış bilgiler, sağlık sorunları ve argo sözcük kullanımları. Katılımcıların sağlık sorunu olarak ifade ettiği temelde göz problemleridir. Çünkü YouTube'dan sınava hazırlanmak saatlerce elektronik ekrana bakmayı gerektirmektedir. Bir diğer dezavantaj ise yanlış bilgidir. Katılımcıların çoğu YouTube'daki ders videolarında bulunan bilgilerin arasında yanlış bilgilerin de yer aldığını ve öğrencilerin bu bilgileri yanlış olarak öğrendiğini belirtmektedir. Bir diğer dezavantaj ise argo sözcük kullanımınıdır. Katılımcıların çoğu YouTube'da ders anlatan öğretmenlerin argo sözcükler kullandığını belirtmektedir.

Katılımcılara, sınava hazırlanırken kanallardan memnun kalmadıkları durumda yorum yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Katılımcılardan hepsi yorum yapmadığını dile getirmiştir.

“Genelde öyle şey yapmıyorum. Beğensem de beğenmesem de çok fazla bir şey yapmıyorum ama abone oluyorum beğendiğim kanallara. Destek oluyorum genelde. Yorumlara bakıyorum, yorumlarda kendi yapacağım yorumu gördüğümde hemen beğeniyorum. Üste çıkıyor zaten beğendiğin yorum. O şekilde.” (Katılımcı 14, yaş 17, mezun, sayısal, kadın.)

Katılımcılar kanallara yorum yapmamaktadır fakat yapılan yoruma destek olabilmektedir. Genel itibariyle katılımcılar yorum yaparak mevcut durumun veya davranışın değişeceğine de inanmamaktadır.

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

Teknolojinin gelişmesi ve kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesiyle eğitim süreçlerinde de birtakım değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler ders çalışma pratiklerinin de değişmesine sebep olmuştur. Covid 19'un dünyayı etkisi altına almasıyla da sınava hazırlanan bireylerin ders çalışma pratikleri dijital ortam ve sosyal ağlara taşınmaya başlamıştır.

Bu hususta sosyal ağlar, bireyleri birbirine bağlayabilmektedir. Çünkü sosyal ağlar aracılığıyla “toplumsal birliktelikler” meydana gelebilmektedir. YouTube ise en temel sosyal ağlardan biridir. Sosyal ağların eğitime entegre olması hakkında genel kanı olumludur fakat bu, bireylerin teknolojiden veya teknik cihazlardan eşit şekilde pay almasıyla gerçekleşebilmektedir. Günümüzde çoğu birey teknolojik süreçlere eşit şekilde katılamamaktadır. Katılamama nedenleri farklılık göstermektedir. Bu nedenler arasında; ekonomik yetersizlik ve altyapı sorunları yer almaktadır.

Eğitimi sosyal ağlara entegre etmek, öğrenciler ve öğretmenler için kârlı bir süreç yaratabilmektedir. Bu durum, katılımcıların görüşmelerde bahsettiği “disiplin” unsuruyla açıklanabilmektedir. Ayrıca entegrasyon aşamasında öğrencilerin ve öğretmenlerin süreci entegre edebilecek teknik bilgi ve donanıma sahip olmaları da önemlidir.

Çalışmanın şekillendiği temel sosyal ağ YouTube'dur. YouTube üzerinden bireyler sanattan spora, spordan müziğe çoğu içeriğe kolayca ulaşabilmektedir. Günümüzde ise bireyler YouTube'dan eğitim açısından da faydalanmaktadır. Yani YouTube, video paylaşımına destek olan platform olup eğitim alanında da kullanılabilir. Bireyler YouTube platformu üzerinden istedikleri içeriklere ulaşabilmektedir. Üniversite sınavlarına hazırlanan bireyler de YouTube üzerinden ders dinleyebilmekte ve soru çözebilmektedir.

Günümüzde pek çok öğrenci dershanelere ya da okul kurslarına gitmeden YouTube üzerinden sınava hazırlanabilmektedir.

Bu çalışmada üniversite sınavlarına hazırlanan bireylerin YouTube kanallarını tercih etme nedenleri ve YouTube'dan ders çalışma pratiklerini etkileyen temel faktörlerin neler olduğu üzerinde durulmuştur. Görüldüğü üzere katılımcılar Covid-19 salgınıyla “online eğitim/uzaktan eğitim” sürecini deneyimlemiştir. Covid 19 ile yeni bir sürece giren katılımcılar teknolojinin kendilerine sunmuş olduğu imkânlardan eşit şekilde yararlanamamaktadır. Katılımcılar birtakım çözüm yollarıyla kendi eşitliklerini yaratmaya çalışmaktadır. Katılımcılar genel olarak kurumlar arasında karşılaştırma yapmaktadır. Okul ile dersane karşılaştırması bunlardan biridir. Katılımcılar YouTube ile dersane ve okulu karşılaştırmaktadır fakat katılımcılar YouTube’un kurumsal nitelikler taşımadığı konusunda hem fikirdir. Okul, dersane ve YouTube karşılaştırmasında ise en rahat ortamın YouTube’da yer aldığını belirtmektedirler. Bu karşılaştırmada okul “disiplinli” konumda yer almaktadır.

Genel olarak katılımcıların çoğu YouTube’dan ders çalışmanın verimli olduğunu belirtmektedir. Fakat dershaneye veya okul kursuna gitmektedir. Katılımcılar için YouTube’dan ders çalışmak tek başına yeterli olmamaktadır.

Çalışmanın hipotezleri açısından Hipotez 1 geçerliliğini korumaktadır. Katılımcılar diledikleri mekân ve zamanda YouTube sosyal ağı üzerinden sınava hazırlanabilmektedir. Hipotez 2 de geçerli hipotezdir. Katılımcılar konuları pekiştirebilmek, eksik konularını tamamlamak veya soru çözebilmek için YouTube üzerinden ders çalıştıklarını ifade etmektedir. Hipotez 3 de geçerli hipotezdir. Katılımcılar YouTube’un özel derslere veya dershaneye nazaran daha az maliyete sahip olduğunu belirtmektedir. Hipotez 4 ise geçersizdir. Katılımcılar sınava hazırlanma döneminde YouTube’un verimli olduğunu belirtmektedir fakat YouTube’un tek başına yeterli olmadığını da eklemektedir. Çünkü katılımcılar YouTube üzerinden sınava hazırlanırken dersane veya okul kurşunlarına da devam etmektedir.

Sonuç olarak YouTube’da ders anlatan öğretilerinin ders anlatmadan önce kanallarının tanıtımına ve ders anlatım yöntemlerine yönelik kısa videolar çekmesi önerilmektedir. Çünkü katılımcılar kendilerine uygun YouTube kanalları seçerken vakit kaybı yaşadıklarını belirtmektedir. Katılımcılar YouTube’un “tek yönlü iletişim” faktörüne de değinmektedir. Bu hususta öğretilerinin farklı kanal veya uygulamalar üzerinden öğrencilerin sorularına anlık olarak dönüş sağlaması faydalı olacaktır. Katılımcılar video sürelerinin uzunluğundan şikayetçi olmaktadır. Öğretiler tarafından video sürelerinin kısaltılması önerilmektedir. Son olarak katılımcılar yanlış bilgi verilmesinden ve argo sözcük kullanımından da şikayetçi olmaktadır. Bu noktada YouTube’un denetimlerden geçmesi de önerilmektedir.

Çalışmanın YouTube’un eğitim yönüne odaklanmasıyla alan yazına katkı sunacağı ve bakış açısı kazandıracığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Alkan, C. (1987). Açıköğretim “Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 157.

Alkan, C. (1996). “Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi”. *Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu*, 12-15 Kasım 1996, Ankara, Türkiye.

Alper, A. (Ed.). (2012). Sosyal Ağlar. Sözkese Matbaacılık: Ankara.

Altıparmak, M., Kurt, İ. D. ve Kapıdere, M. (2011). “E-öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri”. *Malatya: Akademik Bilişim’11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Kitabı*.

Boyd, D. M., & Ellison, N. B: Social Network Sites: *Definition, History and Scholarship* (2007). *Journal of ComputerMediated Communication*, 13(1), 210-230.

Clement, S.G. (2017), *Digital Learning Education and Skills in the Digital Age*. Cambridge: RAND Corporation.

Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri, Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir (çev.). Siyasal Kitabevi: Ankara.

Çoklar, A. (2013). Teknopedagojik Eğitimde Sosyal Ağların Kullanımı. I. K. Yurdakul içinde, *Teknopedagojik Eğitime Dayalı Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* (s. 195-212). Ankara: Anı Yayıncılık.

Demiray, U. (1999). “Bir çağdaş eğitim modeli olarak uzaktan eğitim uygulaması”. *Jandarma Dergisi*, 85, 46-52.

Demirel, Ö. (2017). *Alternatif Ders Materyali Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (2011). Introduction: The discipline and practice of qualitative research. *The Sage handbook of qualitative research* (4th ed., pp. 1-19). Thousand Oaks, CA: Sage.

Elitaş, T. (2017). *Uzaktan Eğitim Lisans Sürecinde Yeni İletişim Teknolojileri: Atatürk Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi: Erzurum.

Finn, J. D. (1960). *Technology and the instructional process*. *Audiovisual Communication Review*, 8(1): 9-10.

Garton, L., Haythornthwaite, C., Wellman, B. (1997). *Studying Online Social Networks*, *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 3, Issue 1, 1 June 1997, JCMC313.

Genç, Z., (2010), “Web 2.0 yeniliklerinin eğitimde kullanımı: bir Facebook eğitim uygulama örneği”, *Akademik Bilişim Konferansı*, Muğla Üniversitesi.

Gider Işıkman, N. (2016). “Genç Lumiere’lerin Yeni Mecrası YouTube”. *Atatürk İletişim Dergisi*, Ocak 2016, Sayı 10, 5-18.

Ireland Ministry of Education (2015), *Digital Strategy for Schools 2015-2020: Enhancing Teaching, Learning and Assessment*. Dublin: Ireland Ministry of Education.

Işık, A. ve diğerleri., 2009, “Medikal Cihazların 3 Boyutlu Web Tabanlı Öğretilmesi”, *XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildiriler Kitabı* (Ed. Akgül, M. Vd.), Şanlı Urfa: Harran Üniversitesi Yayınları, http://ab.org.tr/ab9/kitap/isik_aydin_AB09pdf, Erişim Tarihi: 03.03.2010.

Joosten, T. (2012). *Social Media for Educators: Strategies and Best Practices*. San Francisco: Jossey-Bass.

Karci, A. ve Boy, O. (2011). *Web Madenciliği Teknikleriyle Sosyal Ağların Tahmini*, Fırat Üniversitesi, Ozmen, S., (2009). *Ağ Teknolojisinde Yeni Bir Ticaret Yolu: ETicaret*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kaya, A. ve Kaya, B. (2014), *Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algısı*, *International Journal of Human Sciences*, Cilt 11, No 2, ss. 346-361.

Korkmaz, M., Kalkan, N., Doğan, A., Doğruluk, M. ve Aydın, C. Ç. (2018). “Hacettepe Üniversitesinde uzaktan eğitim yöntemi ile okutulan Türk dili derslerinin başarı oranlarının ön lisans ve lisans programlarında karşılaştırılması”. *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*, 7(2), 207-215.

Maden, S., Banaz, E. ve Maden, A. (2018), “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dijital Ortamlardaki Yazma Alışkanlıkları”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 7 Sayı: 1, ss. 103-112.

Moore, M. G. (1990). Background and Overview of Contemporary American Distance Education. *Contemporary Issues in American Distance Education*, 7(1), 115-117.

O’Murchu, I., Breslin, J.G. and Decker, S. (2004), *Online Social and Business Networking Communities*, DERI Technical Report 2004-08-11, SIGKDD’03, Washington, DC.

Özarslan, Y. ve Ozan, Ö. (2014). “Yükseköğretimde uzaktan eğitim programı açma sorunsalı”. *XIX. Türkiye’de İnternet Konferansı*, 27-29 Kasım 2014, İzmir, Türkiye.

Özbay, Ö. (2015). “Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu”. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi* (5), 376-394.

Özbek, E.A. (2016), *Teknoloji eğitim için iyi midir?* AUAd, Cilt 2, Sayı 4, ss. 177- 185.

Özkonuk, B. (2019). *Çocukluk Sosyolojisi Bağlamında Çocuk Özneler İçin Youtube ve Youtuber Olmak Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

Özüçelik, E. (2019). Uzaktan eğitim sistemlerinin kullanımı; Uludağ Üniversitesi örneği. Yayınlanmış yüksek lisans tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi: Bursa.

Richardson, W. (2010). *Blogs, Wikis, Podcasts, and Other Powerful Web Tools for Classrooms*. California: Corwin A Sage Company.

Selwyn, N. (2016). *Is Technology Good for Education*. Toronto, ON: John Wiley & Sons. Pages: 160. ISBN: 978-0-7456-9646-1 (hardcover/paperback/e-book)

Shao, G. (2009). *Understanding the Appeal of User-Generated Media: A Uses and Gratification Perspective*. *Internet Research*, 19, 7-25.

Simon, Y. R. (1983). *Pursuit of happiness and lust for power in technological society*. In C. Mitcham & R. Mackey (Eds.), *Philosophy and Technology*. New York.

Soysal, Y., Radmard, S. (2017), *An exploration of Turkish teachers’ attributions to barriers faced within learner-centred teaching*, *Educational Studies*, 43(2), 186-209.

Şahin, M.C. (2009), “Yeni Binyılın Öğrencilerinin Özellikleri”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, ss. 155–172.

Şakar, N., (1997), *Anadolu Üniversitesi Uzaktan Öğretimde Bilgi Sistemi – Bir Model Önerisi*, Anadolu Üniversitesi Yayınları: Eskişehir.

Taşkıran, A. (2017), *Dijital Çağda Yükseköğretim*, AUAd, Cilt 3, Sayı 1, ss. 96-109.

Tezcan, M. (1992). *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara Yayınevi.

Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Nobel Yayınları.

Ülkü, S. (2018). İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik tutumları. Abant İzzet Baysal Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

Yavuzer Haluk, *Çocuk Psikolojisi I, Duyusal ve Toplumsal Gelişim*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1982.

Yıldırım, M. (2018, Mayıs). Yeni Medya’da Ürün Yerleştirme: Youtube Kanalları ve Youtuber’lar. 2. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı: Eğlence ve Ürün Yerleştirme. İstanbul Ticaret Üniversitesi (İTÜY), 2018, Sempozyum, Kongre ve Konferans Bildiri Koleksiyonu, 148-154s